

A BEREKESZTHETELEN BEVÉGZŐDÉS MÉDIUMA

Beszélgetés Nemes Z. Márióval, Kis Róka Csabával és Györffy Lászlóval

Futurum Perfectum. Fridvalszki Márk, Györffy László, Keresztes Zsófia, Kis Róka Csaba, Lichter Péter és Szűcs Attila kiállítása.

FKSE – Stúdió Galéria, Budapest
2018. február 21 – március 23.

A posztapokaliptikus gondolkodásban benne rejlik egy antropológiai és történeti paradoxon: olyan optikát kínál fel, amelyen keresztül az ember visszanéz önmagára, mégpedig saját „bevégződése” után. EVA HORN kultúratudós szerint ez a „futurum perfectum apokaliptikus fantáziája”, melynek tárgya a jövő mint katasztrófa. Az antropológiai paradoxon abban képződik meg, hogy vajon az ember képes-e kívülről reflektálni önmaga „eltűnését”, vagyis mennyiben és miként emberi még a túlélő tekintete? Van-e története/történelme ennek a túlélőnek, ha a jelentésadó emberi világ legfeljebb csak romként hozzáférhető? Vagy valójában már csak természettörténet adódik számára, ahogyan azt WALTER BENJAMIN elképzelte, amelybe az ember és a történeti világ geológiai üledékként integrálódik vissza?

A *Futurum Perfectum* című kiállítás a fenti kérdésekre próbált választ találni, miközben a posztapokaliptikus paradoxon képzőművészeti, illetve képpoeitika kontextusát vizsgálta.

Sirbik Attila: A posztapokaliptikus gondolkodásmód mennyiben köthető lokális specifikumokhoz, táj- és téregységekhez?

Györffy László: Erre a kiállítás kontextusában válaszolnék: a *Futurum Perfectum* központi magjának tekinthető LICHTER PÉTER-film (*Fagyott május*, 2017) kifejezetten az ember nélküli tájon keresztül jelenít meg egy meg nem határozott katasztrófa utáni állapotot – ugyanakkor a filmben konkrétan elhangzik e katasztrófa időpontja is (1990), amit a kelet-európai

¹ <http://studio.c3.hu/arch/futurum-perfectum/>

horizontja úgy politizálja a fajt, hogy planetáris felelősséggel bíró egységként központosítja újra a humán struktúrát. Számomra ez a felfogás még mindig túlságosan antropocentrikus, ezért is hangsúlyoznám itt a „posztság” kibillentő jelölőjét, mely a bizonytalanság egy olyan zónáját nyitja meg, melyben a véghez való viszony uralhatatlanná válik. Temporális értelemben is, hiszen lehet, hogy már rég lekéstük a dicsőséges véget, a felelősségvállalás ünnepi pillanatát, és csak önmagunk kísérteteiként járjuk be a Földet, nekropolitikát és nekroesztétikát gyakorolva. És – tegyük hozzá gyorsan – ezek a nekropraxisok mindig lokálisak is. Számomra a posztapokaliptikus érzékenység, vagyis az emberi világ romként, töredék-ként és inorganikus maradványként való megélése generációs tapasztalat is, egyfajta posztszocialista történelem-érzékelés. Lichter Péter *Fagyott májusában* ugyancsak ott kísért ez a lokális nekropolitikai tapasztalat, melyet a *Futurum Perfectum* anyagába is szerettem volna „belerejteni”.

Kis Róka Csaba: Úgy érzem, ez adódik a globális tendenciákból, illetve a szűk környezetünkben is – úgyis mint Európa, benne Kelet-Európa, aztán kisebb egységként Magyarország. Az aktuális történések következménye ez a felfogás. Lehet, hogy mi itt, Európa egyre inkább erodálódó részében hajlamosabbak vagyunk pesszimiztábban gondolni egy apokalipszis utáni világra, bár nem nagyon találkoztam eddig pozitív posztapokaliptikus világgéppel.

SA: Ha a *Futurum Perfectum* kiállításon szereplő alkotók munkáit vesszük alapul, az esztétikai élményen túli tudás megszerzéshez a befogadás során szükségünk van egyfajta pallérozott elméleti tudásra is?

NZM: Kurátori szempontból az volt a koncepcióm, hogy a tárlat képes legyen minél több konceptuális réteget hordozni, de ezeket a layereket megpróbáltuk rendkívül óvatosan egymásra göngyölgetni. Ebben segített a kiállítás köré épített mediális háló is, hiszen a megnyitó hangperformansa, a 444 *Hangover*-rovatóban publikált konceptuális mixtape,² vagy a vernisszázs programja (a Bulghur, Budapest Horror Band-koncert)³ mind újabb kontextusokat pakoltak az FKSE-ben látható konstellációra. Ugyanakkor ezek

² https://www.mixcloud.com/444NEGY4/444-hangover_227-futurum-perfectum/

³ <https://www.facebook.com/events/175016249802370/>; <https://www.youtube.com/watch?v=BIK2vCl5WCI>

Nemes Z. Márió kurátor Szűcs Attila festménye (*Study For Disappearance*, 2016, olaj, vászon, 240×200 cm) előtt, fotó: © Oláh Gergely Máté

a kontextusok inkább mellérendelő viszonyban álltak egymással. Az elméleti háttér is segít, de hiánya nem zár ki senkit az autentikus élményből. Szerintem az egész dolog kulcsa az a rendkívül érzéki térélmény, melyet a különböző mediális rezgések hoznak létre a kiállítóterben, vagyis, ha valaki képes testileg átadni magát annak a posztapokaliptikus gépezetnek, ami maga a *Futurum Perfectum*, akkor a tárlat „bevégzzi” a befogadót. A tér nagyon sűrű, a látogató mindezt tovább sűrítetheti hozott jelentések segítségével, de bízom benne, hogy a „tárlatgép” működése nem meríthető ki valamilyen ideológiai megoldókulcs segítségével.

KRCs: Megnyugtatóként mondhatnám, hogy nem, de az biztos, hogy eleve nem tudunk kortárs képzőművészetet értelmezni, ha csak az iskolai tananyagra támaszkodunk. Azonban, ha feltételezem, hogy művészetet valamilyen szinten értő, érdeklődő emberről van szó, a kiállított művek alapján át fog menni a koncepció lényege. Persze minél nagyobb a háttértudásunk, annál részletesebben tárulkoznak fel a jelentésrétegek.

SA: Egyértelmű volt, hogy pont ezek az alkotók kerültek egymás mellé? Szervesen következett habitusukból és gondolkodásmódjukból, vagy inkább az ezekhez az alkotásokhoz való kurátori közelítésmód volt a döntő?

NZM: Távolról sem volt egyértelmű, sőt. Számomra épp az volt az izgalmas, hogyan lehet különböző generációjú, különböző szcénákban és különböző mediális stratégiákkal dolgozó művészeket egymáshoz kapcsolni

Futurum Perfectum kiállítási enteriőr Fridvalszki Márk, Györfly László és Kis Róka Csaba műveivel, Stúdió Galéria © Fotó: Tóth Ditta

egy erős állítással. Lehet, hogy sokakat elsősre meg is lepett Lichter Péter egészségtés filmjének, Szűcs ATTILA festményének, a posztdigitális munkáknak és a poszthumán horrosztétikának ez a fajta integrációja. De bízom benne, hogy a tárlat esztétikai víziója révén sikerült feltárni ezeknek a *látszólag* eltérő világoknak a metszéspontját, azt a közös szövetet, ami a posztapokaliptikus szervünk, a berekeszthetetlen bevégződés médiuma.

SA: A Budapest Horror-szcéna fogalma gyakran felbukkan a hazai képzőművészet bizonyos köreiben. Ez egy létező, akár kiáltvánnyal rendelkező csoportosulás, vagy egy képlékeny, folyamatosan változó és magához a fogalmisághoz csak időnként közelítő társaságot jelöl?

KRCs: Személy szerint semmiképpen nem szeretnék kiáltványt, sőt talán el is határolódnék, ha ilyen létrejönne. Az utóbbi évek során úgy alakult, hogy hárman lettünk motorja a Budapest Horror-nak, Györfly László, Nemes Z. Márió és én. Ez azért lehet így, mert mi elég jól és gyorsan tudunk együtt dolgozni, szervezni, és azért az sem volna jó, ha túl sokan lennének a jelenség kemény magja. Azt tapasztaltam, hogy a háromnál több főt tartalmazó brainstormingok irányíthatatlanul szerteágazóak lesznek, és kezelhetlenné válnak. Persze, ha valaki jön egy ötlettel kívülről, akkor én szívesen háttérbe vonulok, viszont szeretem kivenni a részemet az események lebonyolításában egy bizonyos határig.

A BH-hoz elég sok minden hozzáfűzhető, nem kell az adott művésznek egész életművet kapcsolnia a horrorhoz és az ahhoz kapcsolódó irányzatokhoz. A *Futurum Perfectum* kiállítás is egy ilyen nyitottabb, Márió által kreált koncepcióval szerveződött. Szerintem lesznek még szorosabban a horrorhoz köthető koncepciók. Ahogy mondtad is, képlékeny ez a struktúra.

GyL: A Budapest Horror kifejezés kívülről, a kritikai közegből érkezett, hat éve, egy már létező jelenségre, de annyira jó fertőzőképességűnek bizonyult, hogy fennmaradt. Az érintett művészek közül is többen használjuk, mert kifejező, egyszerre lokális és nemzetközileg is működőképes terminusnak tűnik. Nem a modernizmus aktivista hagyományaira építő zárt, szektaszzerű csoportról van szó, amely konkrét célokban csúcsosodik ki, még akkor is, ha pár alkotó (köztük én is) konzekvensen kötődik ehhez a fogalomhoz: a Budapest Horror nem falakat húz maga köré, hanem hálózatosan gondolkodik. Éppen a *Futurum Perfectum* tárlat világít rá arra, hogy ebbe a különböző diszciplínákat átfogó, a képzőművészeti műfajokon is túlmutató hálóba szervesen be tudnak illeszkedni olyan alkotók is, akik kapcsán nem merülnek fel egyértelműen ilyen asszociációk, vagy műveiknek csak bizonyos aspektusa köthető különböző horror-hagyományhoz. A Budapest Horror nem faltörő kosként előre törő, belső Alien-állkapocs, hanem hosszútávú stratégiákat használó, meghatározhatatlan morfológiájú és kiterjedésű organizmus, amely szüntelenül változtatja a kontúrjait aszerint, hogy alkalmilag milyen más lények ágyazódnak a szövetébe.

NZM: A *Futurum Perfectum* is azt szerette volna bemutatni, hogy a Budapest Horror nem valamilyen páholyszerű szerveződés vagy szekta, hanem egy nyitott esztétikai kontextus, mely számtalan életképes mutációt tud kitermelni. Teoretikusként és alkotóként is szeretek kollektív kultúragépeket programozni. A Budapest Horror is egy ilyen gépezet, de Noé bárkájával szemben nem korlátozott a teherbírása, ugyanis számtalan morbid fajt tudunk még kimenteni a Vizözönből. Nagy élvezettel művelem a kiáltványok műfaját, a *Technologie und das Unheimliche*,⁴ illetve a hungarofuturizmus

4 <http://technologieunddasunheimliche.com/news.html>

Futurum Perfectum kiállítási enteriőr Lichter Péter, Keresztes Zsófia és Szűcs Attila műveivel, Stúdió Galéria © Fotó: Tóth Ditta

keretében számos ilyen szöveget írtam. Pár évvel ezelőtt publikáltam a *Biotrash Manifestó* című szövegemet,⁵ ami szerintem egész pontosan körvonalazza a Budapest Horror hibrid esztétikáját is, ugyanakkor nem szeretném túldeterminálni ezt a világot, szerintem még sok, előre nem látható húzásra lehet számítani ettől a csapattól.

SA: A környezettudatos designban és formatervezésben a fejlődés fenntarthatóságának feltételeit tovább kutató posztapokaliptikus lények identitás nélküli szubjektumok, akik a tökéletesedés érdekében képesek felfalni és újrateremteni önmagukat?

KRCs: Attraktív ez az elgondolás. Ha mást nem is kell tenniük a kérdésben megfogalmazottakon kívül, akkor nincs is szükségük pontosabban leírható környezetre. Legutóbbi festményeimen egyre inkább jelennek meg az emberi fragmentumok egyfajta levitáló entitásként, amelyek valami emberen túli formában gyakorolnak hatást egymásra. Össze-, szét- vagy átmutálódnak. Csakúgy, mint a festészeti nyelvezetek keveredése a vásznoimon. Egyébként gyakran csak kompozíciós elemként gondolok a figuratív jelekre.

GyL: Nem gondolom, hogy a posztapokaliptikus lények identitás nélküliek, inkább

kevésbé rögzített, képlékeny identitással rendelkeznek – a „tökéletesedés” viszont bizarrul hangzik egy posztapokaliptikus kontextusban, ha a felvilágosodás utópiájára gondolunk: egy olyan fejlődéstörténetre, amely immanensen magába rejti az atombomba vagy egy biofegyver lehetőségét is. JAKE CHAPMAN szerint az „emberi” nem a tökéletlenség fázisa az ember technológia általi orvoslásának útján, hanem egy hiba, amely beolvasztja a technológiát ebbe a hamis ígértetbe – az „emberi” az a hely, ahol a számítási hibák tökéletesen működnek.

SA: A mutáció viszont az alkalmazkodásban rejlő túlélés eszköze?

GyL: Feltétlenül.

KRCs: A mutáció hozadékai sok esetben nehezen magyarázhatók. Elvileg a mutáns inkább hátrányos. Azonban a tudomány a mai napig nem tudja megmagyarázni az emberi test számos korcsosulási jelenségeit, amelyek az állatokhoz képest visszalépést jelentettek az emberré válás útján. Mégis itt vagyunk. Ha a mutáció a túlélés eszközüvé válhat, akkor előre, mutánsok!

SA: Ha van vallás a posztapokaliptikus dimenzióban, miben határozható meg?

GyL: A posztapokaliptikus dimenzióban akkor lehet jelen a vallás, ha előtte már jelen volt: a kereszténység szerint az Apokalipszis után vagy örök kárhozat, vagy örök boldogság következik – ezzel szemben én a kozmosz végtelen közönyére számítok.

NZM: Izgalmas kérdés, hiszen a témát kísértő teológiai vonatkozásokra már az interjú elején is rámutattam. Saját ízlésem alapján azt mondhatom, hogy a „túlélők” – legyenek azok humánok, poszthumánok, vagy nonhumánok – az intézményiség romjain élőszködnek. Vagyis inkább kultuszok, szekták és törzsek vannak/lehetnek, amelyek rég halott vallások maradványaiból táplálkoznak. A kultúra és a természet egyberobbánása után a szpiritualitást is újra kell tanulni. Ez valamiféle új animizmust eredményezhet, amikor a nekrotechnológia, a „roncs”, válik varázssósá, hiszen elvesztettük azt a világot, ami meghatározta a gépekhez, a természethez, illetve önmagunkhoz való viszonyunkat. Totemem a roncs, tabum a történelem.

5 <https://marionett.wordpress.com/2014/02/08/szerves-hulladek-kialtvany-biotrash-manifesto/>